

Çalışanların kendilerine çalışmalarına karşılık gösterilerek verilen ücretleri harcamaları toplam satışları, dolayısıyla toplam ürünü oluşturan bileşenlerden biridir. Sermayedarlar kâr, faiz, teşvik ve benzeri biçimlerde ele geçirdikleri gelirin bir kısmını doğrudan harcarlar ki T_s simgesiyle gösterilecektir; Kalanıysa sermayeyi artırmak üzere yatırım yapabilmeleri için üreticilere aktarılır. Toplam sermaye S ve toplam sermayedeki artış ΔS simgeleriyle gösterilirse, toplam ürün, H , ücret ödemeleri, sermayedarların toplam harcamaları ve yatırımların toplamına eşit olacaktır: $H = \ddot{U} + \Delta S + T_s$. Her nasılsa sermayedar eline geçen tümünü harcıyor, yani $K = T_s$ ise, toplam sermaye sabit kalacaktır, dolayısıyla ücretler de sabit kalırsa ürün değişmeyecektir: $H = \ddot{U} + \Delta S + T_s$. Bu hipotetik durum, [Eleştiri](#)'de "basit yeniden üretim" olarak adlandırılır.

Araçlar sermayeleştirilmiş ya da henüz sermayeleştirilmemiş olarak ayrılarak düşünülebilir. Çalışma çalışan sermaye modelinde olduğu gibiyse henüz sermayeleştirilmemiştir. Üretim çalışmanın başlamasından ürünün satılmasına kadarki süre olarak düşünüldüğünde üretim süresi ücret ödemelerinin yapıldığı süreden ki ödemeler genellikle günlük, haftalık ya da aylıktır uzun olur. Bu durumda üretimin hemen başında ücret ödemesi yapılmamış bile olsa ücret ödemeleriyle üretimin bitimi arasındaki sürede ücretler karşılığını ürünün satılmasıyla bulacak sermaye olacaktır. "Aklımda" demeyip bile bile lades olup, ücretlerin henüz sermayeleşmemiş olduğu düşünülse de, toplam ürün ücretler ve toplam kârdan oluşacaktır. Bu da üretim eşitliğini verir:

	$H = \ddot{U} + kS$	$\ddot{U}E$
--	---------------------	-------------

Ürünün ürün olması için satılması da gerektiğine göre, ürün, çalışanların tasarruf yapmadığı düşünülürse çalışanların ücretlerine eşit olacak miktardaki harcamaları ve üreticilerin sermayedarların gelirlerinden elde ettikleri yatırım harcamalarının toplamına (sermayedarların harcamaları toplam içinde yokumsanacak bir oran olduğu, yani $T_s = 0$ olduğu da düşünülürse) eşit olacaktır. Bu da satış ya da tüketim eşitliğini verecektir:

$H=\ddot{U}+\Delta S$	1. TE
-----------------------	-------

Üretim ve birinci tüketim eşitlikleri birleştirildiğinde, $\ddot{U}+kS=\ddot{U}+\Delta S \Rightarrow kS=\Delta S \Rightarrow k=\Delta S/S$ olacaktır. Buna göre toplam ücret ne olursa olsun kâr oranı sermayenin büyüme oranına eşit olacaktır. Basit yeniden üretim söz konusu olduğunda kâr oranının sıfır olması, yani sermayenin sermayelikten çıkması gerekir ki bu basit yeniden üretimin olamayacağı anlamına gelir. Bunu bir kenara yazalım, bu tahayyüle göre sürekli büyüme olmalıdır.

Üretim eşitliği aynı kalırken, bir üretici, örneğin hükümet, insiyatifi ele alıp karşılıksız harcama yaparsa ve bu harcama B simgesiyle gösterilirse tüketim eşitliği

$H=\ddot{U}+ \Delta S+B$	2. TE
--------------------------	-------

olur. Bu durumda $B=(k-\Delta S/S)S$ olacaktır ki sermaye yatırım yapmadan da kâr edebilir duruma gelecektir. Yani sıfır kârın, sıfır yatırımın olduğu hipotetik basit yeniden üretim durumundan başladığında ilk dönem yatırım yapmadan kâr edilebilecektir. Bu kâr harcanmıyacağına göre bir dahaki dönem yatırım olacaktır ki bu durgunluktan çıkıp genişlemeye geçişe yol açacaktır. Buradan iki soru çıkıyor. Birincisi, neden en baştan durgunluk oluşmuştu? İkincisiyse, tamam hükümet harcama yapar, iyi de elinde ne var ki neyi harcar?

Türkali Mah., Beşiktaş, Kasım 2004